

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ ΣΧΟΛΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

4. Σχολιασμός κειμένων

· **John Locke (Τζων Λοκ): Δοκίμιο για την ανθρώπινη νόηση**

Σύμφωνα με τον Λοκ πολλά σκουπίδια φράζουν το δρόμο της γνώσης. Για να κατανοήσουμε καλύτερα αυτή την τοποθέτηση πρέπει να δούμε τη σημασία της λέξης σκουπίδια: τη μεταφορική σημασία της λέξης σκουπίδια δεν τη χρησιμοποιεί μόνο ο Λοκ, αλλά όλοι οι άνθρωποι στην καθημερινή τους ζωή. Λέμε για παράδειγμα: **σκουπίδια της πολιτικής, της κουλτούρας, της γνώσης** κ.λπ. και εννοούμε ότι κυριαρχούν **σαθρές, ρηχές ή στρεβλές αντιλήψεις** στον ένα ή τον άλλο τομέα της γνώσης, της σκέψης, της πολιτικής, του πολιτισμού, της ζωής κ.α και **όλες αυτές οι σαθρότητες περνούν για περισσή γνώση ή επιβάλλονται από διάφορους δοκησίσοφους [=κενόσοφους] ως επιστημονική γνώση**. Τόσο στρεβλές ή σαθρές είναι που συσκοτίζουν την πραγματική διάσταση των πραγμάτων και εμποδίζουν έτσι τον άνθρωπο να έχει σαφή εικόνα για αυτά. Με βάση αυτή τη διαπίστωση συνεχίζει ο Λοκ: ενάντια σε τέτοια σκουπίδια γίνονται **φιλότιμες προσπάθειες** από καλοπροαίρετους μελετητές, δασκάλους, γενικώς από ανθρώπους που θέλουν να σκέπτονται. Όμως μπορεί να φωτισθεί περισσότερο ο δρόμος της γνώσης, αν όλες αυτές οι φιλότιμες προσπάθειες ενισχύονται από μια **σαφή χρήση των επιστημονικών όρων, γενικότερα από μια αποσαφηνισμένη παραγωγή νοημάτων** και από μια **κατανοητή γλώσσα** που θα καταλάβαινε και η ίδια τι θέλει να πει, αλλά και θα επέτρεπε και στο συνομιλητή να καταλάβει καλύτερα. Βασικό δίδαγμα του συγκεκριμένου κειμένου είναι τούτο: **κριτήριο της αληθινής γνώσης είναι ο βαθμός κατανόησής της και ο συγκεκριμένος της χαρακτήρας: το συγκεκριμένο αντιμετωπίζεται μόνο συγκεκριμένα**. Δεν έχει καμιά σχέση με την αλήθεια μια **ομιχλώδης επίκληση διαφόρων εξεζητημένων ή ακραίων επιστημονικών όρων** για να φαίνεται κανείς ότι κατέχει τη γνώση. Η **ακατανοησία** είναι **τεκμήριο** επιπόλαιης ανάγνωσης και ακόμα πιο επιπόλαιης αφομοίωσης· δεν έχει καμιά σχέση με την επιστημονικότητα, γιατί γνώρισμα της τελευταίας είναι να εξασφαλίζει υψηλό βαθμό κατανόησης και ευρύτερης συνεννόησης.

· **Φερνάντο Σαμπατέρ: Οι ερωτήσεις της ζωής**

Το παρόν κείμενο ασχολείται με την επιστήμη και τη φιλοσοφία. Πρωτίστως αναφέρεται στην **αρχική ενότητά** τους και στον **μετέπειτα διαχωρισμό** τους. Ο διαχωρισμός τους επήλθε, γιατί

εξειδικεύτηκαν πιο πολύ και το αντικείμενο των επιστημών και το αντικείμενο της φιλοσοφίας.

Οι επιστήμες χαρακτηρίζονται για τα εξής:

I) επιδιώκουν μια συστηματική εξήγηση για το πώς είναι κατασκευασμένος ο κόσμος, ποια είναι δηλαδή η δομή του και για το πώς λειτουργεί.

II) πραγματεύονται τα θέματά τους χωρίς να αναφέρονται στη συγκεκριμένη υπαρκτική σύσταση γνωστικού υποκειμένου. του ανθρώπου και την ενεργό στάση του ως

III) επιχειρούν να γνωρίσουν ό,τι υπάρχει και ό,τι συμβαίνει. όχι γιατί συμβαίνει ή γιατί υπάρχει ή ακόμη πώς υπάρχει και πώς συμβαίνει.

IV) τεμαχίζουν και εξειδικεύουν τη γνώση.

V) χρησιμοποιούν μαθηματικές μεθόδους για να μετατρέψουν τις μορφές της πραγματικότητας που είναι εμφανείς, που έρχονται δηλαδή στην επιφάνεια, σε αόρατα θεωρητικά στοιχεία, δηλαδή σε στοιχεία της αφηρημένης σκέψης, τα οποία είναι μη προσιτά στην καθημερινή πραγματικότητα του ανθρώπου.

VI) Αναζητούν θεμελιακές γνώσεις, δεν μένουν σε απλές εικασίες ή υποθέσεις.

Η φιλοσοφία διακρίνεται για τα εξής:

I) αναζητεί τη σημασία που έχει ο κόσμος για μας.

II) εξετάζει τη γνώση πάντοτε σε σχέση με το υποκείμενο. Με άλλα λόγια οποιαδήποτε φιλοσοφική θεώρηση της γνώσης προϋποθέτει μια σχέση της γνώσης με το υποκείμενο που γνωρίζει ή οφείλει να γνωρίζει.

III) μελετά την επίδραση που έχει στον άνθρωπο αυτό που υπάρχει και αυτό για το οποίο έχουμε γνώση ή επίγνωση ότι συμβαίνει.

IV) ενδιαφέρεται για τη συνεκτικότητα της γνώσης: συγκεντρώνει το σύνολο των επί μέρους γνώσεων σε ένα θεωρητικό πλαίσιο, το οποίο ενοποιεί, δηλαδή υπερβαίνει την πολυμορφία της ανθρώπινης σκέψης και ύπαρξης

V) ασχολείται με την πραγματικότητα έτσι όπως εμφανίζεται στη ζωή του ανθρώπου και συνδέεται με την περιπέτεια ύπαρξής του.

VI) προβληματίζεται για θέματα ή ζητήματα που για τις επιστήμες θεωρούνται δεδομένα, αυτονόητα ή προφανή. Έτσι διερευνά το πραγματικό υπέδαφος των γνώσεων μας και προσπαθεί να αποκαλύψει τις ψευδαισθήσεις γύρω από τη γνώση. Η φιλοσοφία ξανακάνει πρόβλημα αυτό που οι επιστήμες θεωρούν λυμένο.

- **Μόρτις Σλικ: Μορφή και περιεχόμενο**

Η φιλοσοφία δεν είναι μια κλειστή θεωρία με παγιωμένους κανόνες και στερεότυπες αρχές αλλά μια αδιάκοπα **ανοικτή δραστηριότητα** του νου και της σκέψης, η οποία βρίσκει έκφραση στη γλώσσα. Η δραστηριότητα αυτή δεν κατανοείται τόσο, *σύμφωνα με τον συγκεκριμένο φιλόσοφο Βιτγκενστάιν*, ως διατύπωση «φιλοσοφικών προτάσεων», δηλαδή ως λεκτική εκφορά στερεότυπων προτάσεων κατά το πρότυπο της τυπικής λογικής ανεξάρτητα από το νόημα που αποτυπώνουν και το βαθμό κατανόησής τους, αλλά ως νοηματική διασάφηση των προτάσεων. Με δυο λόγια η φιλοσοφική δραστηριότητα είναι γόνιμη, όταν παράγει σαφείς και κατανοητές προτάσεις, όταν διασαφηνίζει νοήματα και έννοιες που περιέχουν οι φιλοσοφικές προτάσεις.